ह्वः" भा०। [गिरिधारके।

गिध्र त्रि० गिरिं धारयति धृ-मूलविभ०क ल० रिलोपः।

गिन्दुक पु० गेन्दुक+पृषो०। गेन्दुके (केन्द) वृक्षे हेमच०।

गि(र्)रा स्त्री गृ-क्विप् या टाप्। वाक्ये।

"रवेः कवेः किं समरस्य सारं इति" प्रश्ने "भागीरथी-तीरसमाश्रितानाम्" विदग्धमु० उत्तरम्। "गिरा सुखाम्भोजमियं युयोज" "गरोगिरः प्रस्खलनार्थ-लाघवे" नैषधम् "भवद्गिरामयस्कर्प्रदानाय वचांसि नः" "गिरमुत्तरपक्षताम्" माघः। "गीर्भिर्हा वयं यर्ह्ययामो वचोविदः" ऋ० १।९१।९। अस्य पत्यादौ परे समासे अहरा०रूपत्वम् गीष्पतिः गीर्पतिः गीःपतिः। २स्तुतौ च "पवमानो गिराहवम्" ऋ०९।२६।६। "गिरः स्तुत्या वर्द्धमानम्" भा०।

गिरि पु० गृ-इ किच्च। १पर्वते। "कुचरो गिरिष्ठा इत्यृचो निरुक्तौ १।२०। "गिरिः पर्वतः सप्तभुगीर्णो भवति" इत्युक्तम्। "सदोर्द्वबाहुर्योवीरो शुक्लकेशो दिगम्बरः। सर्वत्र समभावेन भावयेद्यो नरोत्तमः। "दृष्टदेवीधिया नारी स गिरिः परिकीर्त्तितः" इत्युक्तलक्षणे २तान्त्रि-कसंन्यासिभेदे, ३परिव्राजकोपाधिभेदे च; यथा आनन्द-गिरिः। गि(र)लति स्तोकम् गृ-अच्। ४बालमू-षिकायां स्त्री वा ङीप् रमानाथः। ५नेत्ररोगे मेदि०। गिरिकाणः ३त० प्रकृतिस्वरः। ६गेन्दुके विश्वः। ७पूज्ये त्रि० मेदि०। ८निगरणे स्त्री अमरः। "अथान्धकारं गिरिगह्वरस्थम्" रघुः। "गिरेस्तडित्वा-निव नावदुच्चैः" माघः। ९मेघे निघ०। "गिरयो नाप उद्या अस्रृक्षत" ऋ० ६।६७।११। "गिरयो मेघाः" भा०। "गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तः" ऋ० १०।६८।१। "गिरिभ्यो मेघेभ्यो भवा निर्गताः" भा०। "मेघोऽपि गिरिरेतस्मादेव जलादेः संगरणं भवति" निरु० १२०। १०पारददोषभेदे "मलं विषं वह्निगिरी च चापलद्वैसर्गिकं दोषसप्तकं पारदे। उपाधिजौ द्वौ तपनागयोगजौ दोषौ रसेन्द्रे कथितौ मुनीश्वरैः। मलेन मूर्च्छा, मरणं विषेण, दाहोऽग्निना कष्टतरः शरीरे। देहस्य कण्डूरिरिणा सदा स्यात्, चाञ्चल्यतो योर्यहृतिश्च पुंसाम्। वह्निना कुष्ठं भुजगेन षण्ढो भवेदतोऽसौ परिशोधनीयः। वह्निर्विषं मलश्चेति मुख्या दोषास्त्रयो रसे। एते कुर्वन्ति सन्तापं क्षतिं मूर्च्छां क्षयं क्रमात्। अन्येऽपि कथिता दोषा भिषग्भिः पारदे यदि। तथाप्येते त्रयो दोषाः शोधनीया विशेषतः" भावप्र०। ततःपरस्य नदीनखादीनां गिरि-नद्यादि० पूर्वपदस्थनिमित्तत्वात् वा णत्वम्। गिरिण(न)दी गिरिण(न)खः गिरिण(न)द्वः गिरिणि(नि)तम्बः।

गिरिक पु० गिरौ कैलासे कायति कै-क। १शिवे। "गिरिको हिण्डुको हस्तो जोवः पुद्गल एव च" भा० शा० १६८ अ० दशोक्तशिवनामसु। नीलकण्ठानान्या-व्युत्पत्तिरुक्ता। गिरिं गिरिवदचेतनं देहादिकं कायति शब्दति अलभूतण्यर्थे कै-क। अचेतनमपि देहादि चेतनं करोतीत्यर्थः"। गिरि+स्वार्थे क। २बालमूषि-कायाम् स्त्री अमरः। गिरौ भवः कन्। ३पर्वतजाते त्रि०। ४उपरिचरवसुतनयायां स्त्री तस्या गिरितो जन्मकथा भा० आ० ६३ अ० यथा

"राजोपरिचरेत्येवं नाम तस्याथ विश्रुतम्। पुरोपवाहिनीं तस्य नदीं शुक्तिमतीं गिरिः। अरौत्सी-चेतनायुक्तः कामात् कोलाहलः किल, गिरिं कोला-हलं तन्तु पदा वसुरताडयत्। निश्चक्राम ततस्तेन प्रहारविवरेण सा। तस्यां नद्यामजनयत् मिथुनं पर्वतः स्वयम्। तस्मात् विमोचनात् प्रीता नदी राज्ञे न्यवेद-यत्। यः पुमानभवत् तत्र तं स राजर्षिसत्तमः। व-सुर्वसुप्रदश्चक्रे सेनापतिमरिन्दमः। चकार पत्नीं कन्यान्तु तथा तां गिरिकां नृपः। वसोः पत्नी च गिरिका कामकालं न्यवेदयत्। ऋतुकालमनुप्राप्ता स्नाता पुंसवने शुचिः। तदृक्षः पितरश्चैनमूचुर्जहि मृगानिति। तं राजसत्तमं प्रीतास्तदा मतिमतां वर!। स पितॄणां नियोगतमनतिक्रम्य पार्थिवः। चचार मृगयां कामी गिरिकामेव संस्मरन्। अतीव रूपम-म्लानां साक्षाच्छ्रियमिवापराम्"। "चैद्योपरिचरं वीरं वसुं नामानरिन्दमम्। चैद्योपरिचराज्जज्ञे गिरिका सप्त मानवान्। महारथो मृगव्याध विश्रुतो यो बृहद्रथः। प्रत्यग्रहः कुशश्चैव यमाहुर्मणिवाहनम्। मा-वल्लश्च यदुश्चैव मत्स्यकालो च सत्तम!" हरिवं१२ अ०।

गिरिकच्छप गिरौ पर्वतस्यदर्यां कच्छपः। पर्वतदरीस्थ-शायिनि स्थलकच्छपे। स च प्रसवाद्युपद्रवराहित्याय गृहे गृहस्थेन स्थापनीयः यथाह भा०आनु० १२१ अ० "गोरचना सभालम्भो वचाहस्तश्च यो भवेत्। हताक्षतं च यो दद्यात् मस्तके तत्परायणः। ये च मांसं न खादन्ति ताञ्च यत्नेन हिंसितम्। यस्य चाग्निर्गृहे नित्यं दिवा